

UDK 81'25:341.76

Boštjan Udovič

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani

Tanja Žigon

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Marija Zlatnar Moe

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

POSEBNOSTI PREVAJANJA STROKOVNEGA JEZIKA DIPLOMACIJE:

PRIMER DUNAJSKE KONVENCIJE O DIPLOMATSKIH ODNOSIH

Prispevek tematizira problematiko prevajanja izrazov, ki se v slovenščini uporabljajo v diplomatskem jeziku, ter poudarja pomen sodelovanja strokovnjakov s področij diplomacije in prevajanja. Raziskava temelji na analizi *Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih*, sprejete leta 1961 (v veljavo je stopila leta 1964), in sicer različic v treh uradnih jezikih OZN (angleškem, francoskem in ruskem), obeh (neuradnih) prevodov v slovenščino in prevoda nemščino. Prav tako avtorji slovenska prevoda primerjajo s srbohrvaškim prevodom, ki velja za edini uradni prevod *Konvencije*, ki jo je Socialistična federativna republika Jugoslavija ratificirala leta 1964.

This paper deals with the translation of terminology used in Slovene diplomatic language, stressing the importance of working with experts in the fields of diplomacy and translation. The study is based on an analysis of the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961 (placed in effect in 1964), its versions in three of the official languages of the UN (English, French, and Russian), the two (unofficial) Slovene translations, and the German translation. The Slovene translations are also compared with the Serbo-Croatian translation, which is the only official translation of the Convention ratified by the Socialist Federal Republic of Yugoslavia in 1964.

Ključne besede: diplomatska terminologija, izhodiščno besedilo, uradni prevod, prevzeti izraz

Keywords: diplomatic terminology, source text, official translation, borrowed term

1 Uvod¹

1. julija 1992 je Skupščina Republike Slovenije pod predsedstvom dr. Franceta Bučarja sprejela *Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo* (UR. L. RS-MP 9/1992: 103). Akt na podlagi določb *Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije*, določb *Deklaracije o neodvisnosti*, določbe *Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter dejstva o mednarodnem priznanju Republike Slovenije do*

¹ Avtorji se za nasvete in pomoč pri nastajanju pričujočega članka zahvaljujemo zasl. prof. dr. Tomu Korošču s Fakultete za družbene vede, uredništvu ter recenzentom *Slavistične revije*.

loča, da je Republika Slovenija pravna naslednica mednarodnih sporazumov, katerih članica je bila Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ), in našteje 55 konvencij Organizacije združenih narodov (OZN) ter 6 konvencij, sprejetih v okviru Mednarodne agencije za atomsko energijo (ibid.). Med konvencijami OZN na tretjem mestu navaja *Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih* (v nadaljevanju DKDO),² sprejeto na Dunaju 18. aprila 1961 in objavljeno v Uradnem listu SFRJ 26. februarja 1964 (UR. L. SFRJ-MP 2/1964).

Slovenija je notificirala nasledstvo mednarodnih pogodb SFRJ, med katerimi so nekatere, ki v slovenski jezik še nikoli niso bile uradno prevedene. Strokovni diplomatski jezik se v Sloveniji šele vzpostavlja, prav zdaj se pripravlja prvi uradni prevod DKDO, zato se nam zdi primeren trenutek, da primerjamo oba neuradna slovenska prevoda z izvorniki v angleškem, francoskem in ruskem jeziku. V ospredju raziskave sta dve vprašanji. Prvo je, kako uskladiti pravila in norme strokovnih področij diplomacije in prevajalstva in kako poiskati najustreznejše prevajalske rešitve, ki ne bodo v nasprotju z namenom, pravili, normami in tradicijo diplomatskih besedil. Drugo vprašanje pa zadeva jezikovne, slogovne, skladijske in terminološke posebnosti izhodiščnega besedila ter njihov prenos in ciljni jezik, torej slovenščino. Pri dokumentih, kot je DKDO, je še posebej pomembno, da se prevod tako formalno oblikovno kakor vsebinsko in slogovno čim bolj približa izhodiščnemu besedilu, saj v ciljnem jeziku prevzema vlogo izvornika. Ugotoviti želimo tudi, ali na prevajanje strokovnih izrazov in pravnih kodifikacijskih terminov vplivata kulturna bližina drugih prevodov (v našem primeru srbohrvaškega in nemškega) in poznavanje dveh delovnih jezikov OZN. V prispevku s pomočjo rešitev iz večjezičnega korpusa *Evrokorpus* (<http://evrokorpus.gov.si/index.php>) ter nekaterih drugih terminoloških baz, npr. *Evroterm* (<http://evroterm.gov.si/>) in *Iate* (InterActive Terminology for Europe; <http://iate.europa.eu/>), predlagamo rešitve, primernejše z obeh stališč.

2 Zgodovina uveljavljanja slovenskega jezika v pravnih tekstih

Strokovni jezik diplomacije sodi v širši okvir pravnega jezika (prim. FAJFAR 2010). V pravnih dokumentih se slovenski jezik uporablja relativno dolgo, saj že v 16. stoletju beležimo prve pravne akte, ki so bili sklenjeni v slovenščini; razmah pa je slovenski pravni jezik doživel najprej v času Ilirskih provinc (z dvojezičnim Uradnim listom), nato pa leta 1849 z oktobrano ustavo, ki je predpisala enakopravnost jezikov v habsburški monarhiji ter izdajanje splošnega uradnega lista v njih (STABEJ 1998; NOVAK 2007: 187). Kljub formalnim predpisom se je slovenščina le počasi uveljavljala v javnem življenju in v uradih, so se pa s pravno terminologijo že v 19. stoletju ukvarjali vidnejši slovenski jezikoslovci kot npr. Fran Miklošič, Janko Babnik in Matej Cigale (prim. NOVAK 2007: 189–193; JEMEC TOMAZIN 2010: 111–134). Po zlomu Avstro-Ogrske je z ustanovitvijo Države SHS, ki ji je sledila združitev v Kraljevino SHS, vprašanje slovenskega jezika v pravnih besedilih stopilo še bolj v ospredje. V

² K *Dunajski konvenciji o diplomatskih odnosih* spadata tudi dva fakultativna (opcijnska) protokola, in sicer: (1) Opcijski protokol k DKDO o pridobivanju državljanstva in (2) Opcijski protokol k DKDO o obveznem reševanju sporov. Zanimivo je, da je SFRJ prvi protokol ratificirala v okviru DKDO, drugega pa je ratificirala posebej, a ga objavila v istem uradnem listu (UR. L. SFRJ-MP 2/1964).

3. členu Vidovdanske ustave Kraljevine SHS piše, da je »službeni jezik kraljevine srbsko-hrvatsko-slovenski« (GRDINA-STABEJ 2002: 505), a se v praksi to določilo ni dosledno izvajalo.

Podoben položaj je imel slovenski jezik tudi v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji. Čeprav so uradni listi v slovenskem jeziku izhajali že od leta 1944 (URADNI LIST RS, spletna stran)³ in je bila slovenščina »načelno« uradni jezik na ravni federacije, je bila njena uporaba v praksi omejena, še posebej na področju diplomacije in vojske (GRDINA-STABEJ 2002: 506). Ustava iz leta 1974 je prinesla premik. Jezikom in pisavi posameznih narodov (in narodnosti) v SFRJ je 246. člen zagotavljal enakopravnost, kar je Slovenija prenesla tudi v svojo Ustavo (USTAVA SRS, 212. člen, 2. alineja); sočasno pa je bila ta določba relativizirana, saj je določala, da ima pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti pred državnimi in drugimi organi vsakdo pravico uporabljati svoj jezik in pisavo (ibid., 3. alineja).

Na področju mednarodnih pogodb (v najširšem pomenu) je vladala zmeda. Pregled dostopnih uradnih listov kaže, da se mednarodne pogodbe pred letom 1968 niso prevajale v slovenščino, po letu 1969 pa že najdemo nekatere prevode.⁴ Njihova objava v Uradnem listu se je oblikovala po načelu vzporednega vodenja: na levi strani je bilo izvirno, na desni pa prevedeno besedilo. V SFRJ so obe *Dunajski konvenciji*⁵ prevedli iz francoskega izhodiščnega jezika, kar pripisujemo dvema dejavnikoma: ideološkemu in »zgodovinskemu« (prim. SIMONITI 1995: 36). Prvi temelji na vezeh, ki jih je že Kraljevina Jugoslavija imela s Francijo in na francoski naklonjenosti oblastem v SFRJ; drugi pa na oceni, da SFRJ ni želela sprejeti dejstva, da je angleščina v diplomatskem občevarju vse bolj izpodrivala francoščino (več o tem VIDOVIČ MUHA 2003: 18).

Po osamosvojitvi Slovenije smo rabo slovenskega pravnega jezika v mednarodnih pogodbah določili z dvema dokumentoma: z Zakonom o zunanjih zadevah (UR. L. RS 1/1991; v nadaljevanju ZZZ) in z Ustavo Republike Slovenije (USTAVA RS 1992). Ustava RS v 11. členu določa, da je uradni jezik v Sloveniji slovenščina.⁶ Za mednarodne pogodbe in vprašanje slovenščine v njih pa je bilo pomembno IV. poglavje ZZZ, in sicer člani 58 do 68,⁷ še posebej slednji, ki je določal jezikovno podobo mednarodnih pogodb. Za udejanjanje navedenih je od osamosvojitve dalje skrbela (in še skrbi)

³ Navedbe, da so se mednarodne pogodbe prevajale v slovenski jezik od leta 1944 dalje, na podlagi pregledanih uradnih listov ni mogoče preveriti. Dokaz za to je že DKDO, ki je bila ratificirana leta 1964 in je bila v Uradnem listu objavljena le v srbohrvaškem jeziku.

Vpliv srbohrvaščine na slovenski jezik so preučevali številni jezikoslovci. Kot prvega naj omenimo Antona Breznika (1909), v 70-ih letih 20. stoletja je o tem pisal Tomo Korošec (1972: 169–179). Monika Kalin Golob v svojih delih *Jezikovne reže* (2001, 2003) obravnava vprašanje srbohrvatizmov v slovenščini, v zadnjem času pa sta se s to problematiko ukvarjali še Alenka Jelovšek (2010), Mateja Jemec Tomazin (2010: 100–106) in Nataša Hribar (2003 in 2006).

⁴ Pri tem opozarjamo na določbo v Ustavi SFRJ (1974), kjer je v 4. alineji 271. člena določeno, da »v mednarodnem občevarju velja načelo enakopravnosti jezikov narodov Jugoslavije [...]«, v 5. alineji istega člena pa, da »kadar se mednarodne pogodbe sestavljajo v jezikih držav pogodbenic, se enakopravno uporabljajo jeziki narodov Jugoslavije«.

⁵ Govorimo o *Dunajski konvenciji o diplomatskih odnosih* (ur. l. SFRJ-MP 2/1964) in *Dunajski konvenciji o konzularnih odnosih* (ur. l. SFRJ-MP 5/1966).

⁶ Več o slovenščini v Ustavi RS prim. razpravo Ade Vidovič Muha (2003: 9–10).

⁷ V reviziji Zakona o zunanjih zadevah (ZZZ-1) je to člen 77 (UR. L. RS 45/2001).

prevajalska služba Ministrstva za zunanje zadeve skupaj s Sektorjem za prevajanje pri Generalnem sekretariatu Vlade RS.⁸

3 Zgradba in prevajanje mednarodnih pravnih dokumentov

Dunajska konvencija o pogodbenem pravu (1969) loči dve vrsti pogodb med subjekti mednarodnega prava: dvostranske in mnogostranske. Mednarodne konvencije, ki niso nič drugega kot mnogostranske mednarodne pogodbe (in zato zanje veljajo enaka pravila, kot za katero koli drugo mednarodno pogodbo), imajo konvencionizirano makrostrukturo, ki jo sestavljajo štirje elementi: (a) naslov, v katerem sta podana vrsta dogovora ter predmet konvencije; (b) uvod ali preambula, v katerem so naštetni temeljni motivi in maksime, ki so vplivali na sprejetje in podpis konvencije; (c) vsebinski del, ki je razčlenjen na posamezne člene; (d) sklepni del z zaključnimi določili in klavzulami (prim. STOLZE 2009: 222). To velja tudi za DKDO,⁹ ki je razdeljena v sedem zaporednih delov (Tabela 1).

Tabela 1: Lastna razdelitev DKDO glede na določila.

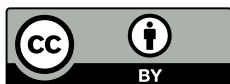
<i>Preambula</i>	
<i>Splošne določbe</i>	Izrazoslovje (1. člen), nastanek diplomatskih odnosov (2. člen), funkcije diplomatske misije (3. člen), agreman (4. člen), nerezidenčnost (5. in 6. člen)
<i>Sestava diplomatske misije</i>	8. do 13. člen
<i>Rang in prednostni vrstni red</i>	14. do 19. člen
<i>Imunitete in privilegiji/misije in ad personam</i>	22. do 41. člen
<i>Prekinitev diplomatskih odnosov in posledice</i>	44. do 46. člen
<i>Prehodne in končne določbe</i>	48. do 53. člen

Vir: Udovič (2009: 153).

Podobno kot struktura konvencij, ki je normirana in ustaljena, je tudi za jezik konvencij, ki ga običajno označujemo kot diplomatski jezik (BERKOVIC 2006: 173),

⁸ Sektor za prevajanje pri Generalnem sekretariatu Vlade RS nadaljuje delo Službe za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ, ki je bila po sklepu vlade po osamosvojitvi Slovenije zadolžena za pripravo slovenske različice pravnega reda, pri čemer je projekt potekal na več ravneh. Redakcija besedil je bila prevajalska, strokovna, pravna in jezikovna, sledila pa je potrditev na komisiji za redakcijo prevodov pri Službi Vlade RS za zakonodajo (prim. o tem ERBIČ et al. 2007: 611–623). V sklopu Službe za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ je nastala tudi terminološka zbirka izrazov *Evroterm*, katere temeljna naloga je bila (in je še vedno), da zagotovi poenotenje terminologije v dokumentih. Ta večjezična terminološka zbirka je od leta 2000 dostopna na spletu, skupaj z dvojezičnim (danes večjezičnim) vzporednim korpusom prevodov *Evrokopus*, ki je prav tako od leta 2002 dostopen na spletu ter ga stalno dopolnjujejo (prim. FAJFAR 2010: 92–99).

⁹ Več o zgodovini nastanka DKDO v Udovič (2009: 151–153) in Radovič (1990).

značilna standardizacija, ki zahteva nedvoumnost in natančnost.¹⁰ Ta se kaže v ustaljenosti, togosti in tehničnosti posredovanih informacij (prim. NICOLSON 1947: 172–177). Zato mora imeti prevajalec takšnih standardiziranih tekstov pri svojem delu vedno pred očmi vsebino in ustaljeno terminologijo (prim. VERMEER 1986; VERMEER 1989). Najhujše napake se zgodijo, če je prevajalcu tematika tuja, če ne pozna strokovnega jezika in je razdvojen med dobesednim prevajanjem in prevajanjem po smislu (prim. SCHLAMBERGER BREZAR 2005: 125). V takem primeru je nujno, da se prevajalec posvetuje s strokovnjaki za področje in da skupaj izberejo najboljši možen prevod. Tudi druga možnost, da se namreč prevajanja loti strokovnjak za področje sam, čeprav za to ni ustrezno usposobljen, ne pozna zakonitosti in zahtev prevajanja ter ima zato težave pri soočanju z jezikovnimi, slogovnimi, skladajskimi in kulturnospecifičnimi prvinami ter posebnostmi izhodiščnega in ciljnega jezika, se prepo-gosto konča s popolnoma neustreznim (in neuporabnim) prevodom.

Pri komentarju, analizi in oblikovanju prevodnih rešitev smo upoštevali naslednja jezikovna, vsebinska in strukturna priporočila:

- Prevod mora ohraniti sporočevalni namen (skopos) mednarodnopravnega dokumenta ter se hkrati prilagoditi normam ciljnega jezika. Tako npr. angleški glagol *shall/shall not* izraža obvezo/prepoved, *may/may not* pomeni dovoljenje/prepoved, glagoli, kot so *agree*, *undertake*, *acknowledge*, *warrant*, *accept* pa izvršujejo dejanje (TROSBORG 1994: 315–317).
- Pri formalni zgradbi besedila moramo upoštevatil značilnosti besedilne vrste; poznavanje diplomacije, prava, izhodiščnega in ciljnega jezika, še posebej strokovnih zvrsti, pa so predpogoj za pripravo zanesljivih in zavezujočih prevodov (prim. STELLBRINK 1984: 100).
- Prevod mora verodostojno podati vsebino in smisel originala.
- Ker se pri prevajanju pogosto pojavljajo terminološke vrzeli, kot jih imenuje Stolze (2010: 75–76), se mora prevajalec odločiti, do katere mere privoli v prevzemanje tujih izrazov, oziroma mora vsaj predlagati, če že ne določiti nove izraze.¹¹
- Prevod mora ciljnemu bralcu posredovati iste informacije kot izhodiščnemu bralcu, kar pomeni, da se mora prevod brati kot original.
- Pri prevajanju je potrebno paziti na dosledno in enotno rabo terminov oz. struktur, ki se pojavljajo v različnih dokumentih (SVEZ 2002: 7).¹²

¹⁰ Med diplomatske jezike, ki so bili po drugi svetovni vojni z resolucijo OZN sprejeti med uradne jezike, sodijo: angleščina, francoščina, ruščina, kitajščina in španščina; arabščina je bila mednje prišteta šele v 80-ih. Za delovna jezika sta bili določeni angleščina in francoščina. Več o spreminjanju jezika diplomacije v Simoniti (1995: 36), Čačinovič (1994: 44) in Rudolf (1971: 48).

¹¹ Stolze (2010: 84) ugotavlja, da se izraza v izhodiščnem in ciljnem jeziku lahko (a) popolnoma ujemata (kongruenca), (b) je izraz A splošnejši od izraza B, ki je popolnoma vključen v A (inkluzija), (c) izraza A v ciljnem jeziku ni (terminološka vrzel) in (d) izraza se le delno pomensko pokrivata (prim. tudi JEMEC TOMAZIN 2010: 84).

¹² Že v navodilih za prevajanje in lektoriranje prevodov pravnih aktov Evropskih skupnosti, ki jih je pripravila prevajalska služba pri Službi vlade za evropske zadeve (SVEZ), je posebej poudarjena natančnost in vsebinska ustreznost prevoda, saj gre za pravno zavezujoč dokument tudi v slovenskem pravnem sistemu (SVEZ 2002: 7). Prevajalska služba poudarja, da »se je [pri prevodu] najvažnejše dosledno držati sporočila predloge, kjer se le da – ne da bi delali silo slovenskemu jeziku – pa tudi stavčnega besednega reda.

4 Študija primera: *Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih*

Kodifikacija diplomatskega prava se je zgodovinsko gledano razvijala večtirno. Njeno osnovo predstavlja vzpostavitev stalnega predstavništva, ki je bila utemeljena na pravici do odposlanstva (*ius legationis*) in pravici do predstavljanja (*ius representationis*). Iz teh pravic sta izšli (politični in pravni) vprašanji zaščite diplomatskega predstavnika (tj. imuniteto *ratione personae*) (AMERASINGHE 2008: 8) ter prednostnega vrstnega reda. Obe sta bili rešeni že zgodaj; prvo z dvostranskimi pogodbami, drugo pa z *Dunajskim pravilnikom* iz leta 1815 in *Aachenskim protokolom* iz leta 1818. Postopen razvoj diplomatskih metod in tehnik ter nepregledna množica dvostranskih pogodb je v 20. stoletju pripeljala do vrhunca kodifikacije diplomatskega in konzularnega prava: sprejeti sta bili *Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih* in *Dunajska konvencija o konzularnih odnosih* (DKKO).

Prvi neuradni prevod DKDO v slovenščini (in s tem nestorsko delo na področju diplomacije), je pripravil Iztok Simoniti leta 1994. Objavljen je bil v posebni izdaji revije *Teorija in praksa*, uredništvo pa je uvodoma zapisalo, da je na področju mednarodnega prava »diplomatsko pravo doseglo najvišjo stopnjo kodifikacije« ter da je »z natisnjenimi prevodi [...] opravljen prvi korak k predstavitvi temeljnih mednarodnih dokumentov, ki jih mora imeti vsak narod in država v svojem jeziku« (ibid.: predlist). Za predlogo je Simoniti uporabil francoski in angleški izvirnik (1994: 47).¹³ Njegovemu prevodu je leta 2006 sledil še neuradni prevod Boruta Bohteta ter Vasilke Sancin (2006: 251–303).¹⁴

4.1 Izbor členov in metodologija

Za analizo smo izbrali tiste člene, pri katerih so se nam prevodne rešitve v obeh slovenskih prevodih (1994, 2006) zdele manj ustrezne ali pa menimo, da bi jih na določenih mestih lahko še izboljšali. Predpostavljamo, da ima njihova manjša ustreznost tri vzroke: (a) premočan vpliv enega od izhodiščnih besedil (npr. francoskega ali angleškega); (b) oblikovanje prevoda na osnovi nemškega uradnega prevoda, kar pomeni, da gre za posredni prevod ter ne za prevod izhodiščnega besedila in (c) zaznaven vpliv srbohrvaškega prevoda iz leta 1964, pri čemer je tudi srbohrvaščina le jeziki prevoda in ne izhodiščnega besedila. Analiza v nadaljevanju ima tako dva cilja: najprej želimo razčleniti vzroke in s tem odgovoriti na raziskovalna vprašanja, nato pa ponuditi morebitne ustreznejše rešitve pri prevajanju določb iz DKDO.

Za preverjanje pogostnosti rabe posameznega termina ali besednih nizov (konkordanc) smo uporabili večjezični korpus *Evrokorpus*. Pri iskanju pomenov, razen v nekaterih primerih, nismo posebej določili minimalnega stanja prevoda (prevajalska,

Vsekakor je nujno, da ima slovensko besedilo enako število stavkov kot izvirnik, kar je pomembno zaradi morebitnega poznejšega sklicevanja na neki stavek« (ibid.).

¹³ V nadaljevanju članka bomo zaradi prostorskih omejitev za ilustracijo izhodiščnega besedila uporabljali angleško različico, kar pa ne pomeni, da jo štejemo za nadrejeno drugim jezikovnim različicam izhodiščnega besedila.

¹⁴ Opozoriti je treba, da je Simonitijev prevod (1994) prvi in zelo dober prevod, kljub temu pa ima nekatere pomanjkljivosti, ki jih v določeni meri odpravljata Bohte in Sancin (2006), nekatere pa ostajajo.

strokovna, jezikovna, pravna redakcija oz. finaliziran prevod ali objava), temveč so upoštevani vsi zadetki. Če bi posebej določali stanje prevoda, bi bilo zadetkov sicer manj, kljub temu pa bi bili rezultati enaki. Prav tako pri iskanju nismo posebej izbrali področja prevoda (npr. gospodarstvo, pravosodje, kmetijstvo, obramba itd.), uporabljali pa smo nadomestne znake (vprašaj, piko ali podčrtaj), ki označujejo poljuben znak npr. pri obrazilih v slovenskih besedah (npr. *vodj? misije*) oz. zvezdico, s katero smo označili poljuben niz znakov, kar je včasih koristno pri daljših besednih zvezah (npr. diplomatski agent). Če se neka različica prevoda oz. prevodna rešitev pojavlja pogosto, to govori v prid pogostejši rabi, kar smo dodatno preverili še pri tistih izrazih, ki so zabeleženi tudi v *Evrotermu*. Žal rabe pri ruskem jeziku ni bilo mogoče preveriti, saj ga korpus in terminološki zbirki *Evroterm* in *Iate* ne vsebujejo. Tako je ruščina predstavljena v tem okviru (le) kot eden uradnih jezikov OZN.

4.2 Rezultati

a) Preambula

Uvodni del DKDO ima stalno zgradbo. V preambuli so naštete maksime, ki so pripeljale do sprejetja konvencije, in že na prvi pogled kažejo, za kakšno besedilno vrsto gre. V angleščini se tu pojavljajo deležniške in deležijske oblike (*recalling, having in mind, believing, realizing, affirming*), podobno tudi v francoščini (*rappellant, consistents, persuadés, convaincus, affirmant*) in ruščini (*otmečaja, prinimaja vo vnimanie, buduči ubeždeny, soznovaja, potverždaja, soglasilis*).¹⁵ Nemški prevod dosledno upošteva navodila nemškega Ministrstva za zunanje zadeve (STANDARDFORMULIERUNGEN 1992: 83) ter angleške in francoske oblike prevaja s predložnimi besednimi zvezami z glagolskim samostalnikom (*eingedenk dessen, in Anbetracht, in der Erkenntnis, unter Bekräftigung*) ter z eno deležniško obliko (*überzeugt*). Srbohrvaški prevod, ki je nastal na osnovi francoskega izvirnega besedila, se ravna po originalu tudi pri slovničnih strukturah in v tem kontekstu uporablja deležniške oblike kot: */.../ podsječajući, svesne, uverene, ubeđene, potvrđujući*, oba slovenska prevoda pa deležniške strukture, kot so *opozarjajoč, upoštevajoč, sodeč, potrjujoč*, opuščata in uporabljata oziralni odvisnik, ki mu sledi osebna glagolska oblika v 3. osebi množine sedanjika (*/.../, ki opozarjajo, upoštevajo, sodijo, so prepričane, potrjujejo*).

Na deležniške in deležijske oblike v tovrstnih besedilih v slovenščini sicer niletimo v nekaterih prevodih konvencij in podobnih dokumentov (npr. *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*, 1994; *Konvencija o otrokovih pravicah [OZN]*, *Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in svoboščin* itd.), vendar, kot ugotavlja Schlamberger Brezar (2005: 128), praksa govori v prid nedeležniških in nedeležijskih oblik. Oba slovenska prevoda DKDO sta sinhrona z navodili SVEZ-a, ki deležniških struktur v *Navodilih za prevajalce* ne navaja oz. jih priporoča le v primeru, ko se želimo izogniti dvostopenjskim oziralnim odvisnikom (SVEZ 2002: 10), deležniške in deležijske oblike niso navedene oz. niso uporabljene niti v priloženih vzorčnih prevodih (ibid.: 24–96).

¹⁵ Za prečkovanje besed iz ruščine uporabljamo pravila GOST 16876-71, ki jih je sprejela OZN leta 1987.

Opozoriti velja še na uvodni stavek preambule, ki se v Simonitijevem prevodu glasi: »*Države članice te konvencije, ki: /.../*«; v prevodu iz leta 2006 pa sta prevajalca Bohte in Sancin uporabila primernejši termin za »*The States Parties / Les Etats parties*«, in sicer »države pogodbenice« (nem. *Vertragsstaaten*, srhb. *države ugovornice*), kar je po našem mnenju boljša, ne pa nujno edina rešitev. V zadnjem času se namreč vse bolj uveljavlja termin »države podpisnice«, ki je prav tako točen in uporaben.¹⁶

b) Člen 1a: Definicija pojmov

V prvem členu konvencije so navedeni in razloženi izrazi, pomembni za razumevanje DKDO. Pod 1a) beremo: *The »head of the mission« is the person charged by the sending State with the duty of acting in that capacity.*

Simonitijev prevod iz leta 1994 se glasi »šef misije« in se pri tem zgleduje bolj po francoskem (»*chef de mission*«) kot po angleškem izvorniku. Nemški prevod je »*Missionschef*«, srbohrvaški pa »šef misije«. Opazimo lahko interferenco med francoščino in slovenščino, na prevod pa je verjetno vplival tudi srbohrvaški prevod, v katerem je francoski »*chef*« le prevzet (in nato prečrkovan) v »šef«. Po francoskem zgledu se ravna tudi nemški prevod. Prevajalca Bohte in Sancin sta leta 2006 predlagala drugačno rešitev. Zgledovala sta se po angleškem izvorniku (»*head of the mission*«) in ruskem izvorniku (»*glava predstavitel'stva*«) ter izraz prevedla kot »vodja misije«. ¹⁷ *Evrokorp* za prevod besedne zveze »*head of the mission*« iz angleščine v slovenščino ponuja rešitev »vodja misije« (12 zadetkov), za prevod iz francoščine (»*chef de mission*«) v slovenščino enako (3 zadetki), niti enkrat pa ne predlaga rešitve »šef misije«. Tudi če se odločimo za obratno iskanje ter nas zanima, kolikokrat je slovenska besedna zveza »vodja misije« pojavi v paru z angleščino, ugotovimo, da je zadetkov 66, v paru z nemščino je zadetkov 8, v francoščino je besedna zveza »vodja misije« kot »*chef de mission*« prevedena v 31 primerih, tudi tokrat pa ni zadetkov za izraz »šef misije« (tabela 2). Zanimivo je, da *Evrokorp* pri jezikovnem paru slovenščina-nemščina za prevod besedne zveze »vodja misije« namesto poimenovanja »*Missionschef*« (nič zadetkov), ki ga najdemo v DKDO, predlaga »*Leiter der Mission*« (9 zadetkov). V terminološki zbirki *Iate* pa sta oba nemška termina navedena kot enakovredna in zanesljiva. »*Leiter der Mission*« po definiciji iz zbirke lahko, tako kot v slovenščini, uporabimo v dveh pomenih, in sicer: (a) vodja diplomatskega predstavništva neke države (*Leiter der diplomatischen Vertretung eines Staates*) ter (b) vodja civilne operacije v okviru evropske varnostne in obrambne politike na kriznih območjih (*Leiter einer zivilen ESVP-Krisenbewältigungsoperation*).

¹⁶ Z izbiro ene ali druge rešitve bomo nečemu dali prednosti: pristupu k pogodbi ali pa njenemu podpisu.

¹⁷ Podobno prevodno rešitev ponuja tudi italijanski prevod (*capomissione*). Vprašanje, ki se postavlja, je, kaj je v slovenščini ustrežnejše. Glede na to, da se je za dve funkciji »šef(inja) protokola« in »šef države« uveljavil termin »šef« (in ne vodja protokola/države) in glede na to, da *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Sskj) predlaga rešitev »šef misije«, smo bili v tem primeru v dilemi. Na koncu smo se v skladu s predlogi iz *Evrokorp* odločili, da je izraz »vodja« v slovenščini ustrežnejši.

Tabela 2: Zadetki v *Evrokorpusu* za prevoda »šef misije« in »vodja misije« v paru z angleščino, francoščino in nemščino.

Prevod	Število zadetkov
Šef misije (slov.-angl.)	0
Vodja misije (slov.-angl.)	66
Šef misije (slov.-franc.)	0
Vodja misije (slov.-franc.)	31
Šef misije (slov.-nem.)	0
Vodja misije (slov.-nem.)	8

Vir: Lastni prikaz.

c) Člen 1e: Definicija pojmov

Nadalje prvi člen pod točko 1(e) razlaga pojem »*diplomatski agent*«: *A »diplomatic agent« is the head of the mission or a member of the diplomatic staff of the mission.*

Tudi v tem primeru sta angleško (»*diplomatic agent*«) in francosko (»*agent diplomatique*«) poimenovanje vplivala prav na vse analizirane jezike, razen na nemščino, kjer izpuščajo besedo »Agent« in »diplomatskega agenta« prevajajo zgolj kot »diplomat«. Izraz »*diplomatski agent*« namreč uporabljamo za uslužbenca diplomatske misije z najvišjim rangom (tj. vodja misije) ali za člana diplomatskega osebja misije, ki ima funkcijo diplomata, kot to definira člen 1d DKDO.

V slovenskem jeziku je izraz »*diplomatski agent*« uveljavljen, čeprav ga v vsakodnevni rabi pogosto nadomeščamo z izrazom *diplomat*, ki pa je vsebinsko širši, saj obsega tako predstavnike na diplomatskih in konzularnih delovnih mestih, kakor tudi uslužbenke mednarodnih organizacij idr. Zato se strinjamo z dosedanjim prevodom, torej »*diplomatski agent*«.

d) Člen 1h: Definicija pojmov

Alineja k prvemu členu DKDO govori, da so »*zasebna služinčad osebe, ki so v zasebni službi pri članu misije in niso uslužbenci države pošiljateljice*« (SIMONITI 1994: 31; BOHTE-SANCIN 2006: 252). V angleščini se zanje uporablja termin »*private servant*« in v francoščini »*domestique privé*«. Ruščina se ravna po obeh izvirkih in besedno zvezo prevaja kot »*častny domašnij rabotnik*«, nemški prevod pa namesto zastarele besede »*Diener*« (sluga, služabnik) raje uporabi nevtralnješo obliko »*privater Hausangestellter*« (tj. zasebni nameščeneec).

Oba slovenska prevoda sledita tako izvirkniku kot ruskemu in srbohrvaškemu prevodu (»*privatna posluga*«) ter uporabita zastarelo besedno zvezo »*zasebna služinčad*«. V *Evrokorpusu* najdemo dva predloga za prevod besedne zveze »*private servant*«, ki se pojavljata v finalizirani verziji. Korpus v obeh primerih za to besedno zvezo ponuja prevodno rešitev »*osebni strežnik*«, ki je pa našem mnenju le delno ustrežnejša kot »*zasebna služinčad*«. Prevoda iz francoščine in iz nemščine v korpusu ni. Kot boljše pre-

vodno rešitev predlagamo besedno zvezo »*zasebno strežno osebje*« ali celo »*zasebno pomožno osebje*«, saj gre za člane osebja misije, ki opravljajo vzdrževalna, varnostna, strežna oziroma gospodinjska opravila v misiji (prim. PALIR 2005: 9).

e) Člen 4: Postopek izbire vodje misije

Četrty člen DKDO se v angleščini glasi: *The sending State must make certain that the agrément of the receiving State has been given for the person it proposes to accredit as head of the mission to that State.*

Poimenovanje »*agrément*« je angleščina prevzela iz francoskega diplomatskega jezika, podobno je tudi v ruščini, v srbohrvaškem prevodu, ki besede ne prevaja, temveč le prevzame in prečrkuje (»*agrement*«), ter v nemškem prevodu, kjer se je prevajalec odločil za prevzem (nem. »*Agrement*«). Simoniti (1994: 32) je »*agrément*« prevedel v slovenščino (»*privolitev*«), vendar pa je v oklepaju navedel tudi prevzeto besedo (»*agrement*«). Pri drugem slovenskem prevodu (BOHTE-SANCIN 2006: 253) sta se avtorja zgledovala po francoski različici. Besedo sta iz izhodiščnega jezika prenesla v slovenščino v citatni obliki (»*agrément*«), vendar se tudi njima rešitev očitno ni zdela najboljša, saj sta v opombi besedo poslovenila in zapisala, da gre za privolitev.¹⁸ V *Evrokorpusu* ni ponujenih rešitev za prevod pojmov »*agrema[n]*« in »*agrement*« iz slovenščine v tuje jezike, prevod iz francoščine v slovenščino pa ponuja številne predloge ter kot najpogostejšo rabo označi besedo »*odobritev*« (IATE).

Rabo smo preverili še v *Zakonu o zunanjih zadevah* (UR. L. RS 113/2003; ZZZ-1-UPB1), ki za enako dejanje države (tj. »*agrema[n]*«) uporabi termin »*soglasje*« (prim. 21. in 59. člen ZZZ-1-UPB1), čeprav bi bilo bolje govoriti o »*privolitvi*« ali »*odobritvi*«. ¹⁹ Pri besedi »*soglasje*« gre namreč za drugo besedno družino, izraza pa se le delno pomensko prekrivata. Poleg tega *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju SSKJ) za »*soglasje*« navaja razlago »*pozitivno mnenje, odgovor glede uresničitve česa*«, kar sicer deloma ustreza pomenu francoskega oz. angleškega termina, vendar pa isti slovarski vir pri izrazu »*agrema*« pravi, da gre za »*privolitev vlade, da se kdo pri njej imenuje za diplomatskega zastopnika*«, zato je ta prevod ustrežnejši.

f) Člen 7: Drugi člani misije

Sedmi člen *Konvencije* govori o članih misije, za katere lahko država sprejemnica zahteva, da se ji njihova imena sporočijo vnaprej zaradi odobritve: *In the case of military, naval or air attachés, the receiving State may require their names to be submitted beforehand, for its approval.*

S strokovnega vidika predstavlja v tej formulaciji težavo slovenski prevod besede »*ataše*«, pri katerem gre za sposojenko iz francoščine. Niti *Evrokorpus* niti *Evroterm* nimata zadetkov k slovenski besedi »*ataše*«, razen v besedni zvezi »*ataše*

¹⁸ Naj navedemo še italijanski prevod, kjer je *privolitev* za imenovanje prevedeno kot »*gradimento*«, kar Zingarelli (1994: 446) pojasnjuje kot *naklonjenost* (»*accoglimento favorevole*«).

¹⁹ Vendar pa moramo opozoriti, da se termin »*odobritev*« v nadaljevanju DKDO (7. člen) pojavlja kot prevod angleške besede »*approval*« oz. francoske »*approbation*« (BOHTE-SANCIN 2006: 253). V 7. členu bi lahko uporabili prevedek »*soglasje*«, kot to stori Simoniti (1994: 32), čeprav je tudi tu termin »*odobritev*« bolj zavezujoč in tako ustrežnejši.

kovčki« (prim. npr. pravno redakcijo besedila *Trunks, suit-cases, vanity cases, executive-cases, briefcases, school satchels and similar containers /.../,* ki se v prevodu glasi: *Kovčki za obleko, neserjerji, ataše kovčki, aktovke, šolske torbe in podobne torbe /.../*). Naziv ataše ima tako v strokovnem jeziku slovenske diplomacije in v diplomatski praksi natančno določen pomen, ki pa je drugačen od praktičnosporazumevalnega (npr. ekonomski ataše, kulturni ataše itd.). Medtem ko tako SSKJ kot tudi *Slovenski pravopis* in *Slovar tujk* strokovni izraz *ataše* razlagajo kot »*član diplomatskega predstavništva kot strokovnjak za določeno področje*« (SSKJ) oz. »*vojaški, tiskovni, kulturni strokovnjak pri diplomatskem predstavništvu ali poslaništvu*« (BERANEK 2005: 61), pa Zakon o zunanjih zadevah natančneje določa položaj atašeja kot: (a) višjega sodelavca/referenta z enim letom delovnih izkušenj (UR. L. RS 45/2001, 92. člen); (b) uradnika v nazivu devete stopnje glede na diplomatski naziv (UR. L. RS 76/2008, 3. člen); (c) diplomata v zunanji službi z dvema letoma delovnih izkušenj (UR. L. RS 108/2009, 21. člen).²⁰

V tem členu se pojavita tudi dve interferenci. Na Simonitijev prevod (1994: 33) besede »*approval*« je vplival srbohrvaški prevod (»*saglasnost*«) in jo prevaja kot »*soglasje*«, Bohte in Sancin (2006: 253) pa sta se odločila za prevod »*odobritev*«, ki se zgleduje po ruskem besedilu (»*odobrenije*«) in je, kot že omenjeno, bolj zavezujoč. Tudi v *Evrokorpusu* je zadetkov za prevedek »*zaradi odobritve*« več (tabela 3). Če pa na rešitev pogledamo z vsebinskega stališča, se postavlja vprašanje smiselnosti različnih prevodov za enako dejanje. Tako kot pri imenovanju vodje misije, mora država privoliti tudi v imenovanje »*problematičnih*«²¹ atašejev. Ker smo v povezavi z vodjo misije predlagali uporabo termina »*privolitev*«, bi bilo tudi na tem mestu bolj smiselno preoblikovati celotno poved tako, da bi uporabili enak termin, saj gre v obeh primerih za isto dejanje države sprejemnice (čeprav se tudi v originalih za to pojavljata dva različna izraza).

Tabela 3: Zadetki v *Evrokorpusu* za slovenska prevoda »*zaradi soglasja*« in »*zaradi odobritve*« v paru z angleščino, francoščino in nemščino.

	Finalizirana verzija/objava	Vsi prevodi
Zaradi soglasja (slov.-angl.)	1	3
Zaradi odobritve (slov.-angl.)	3	18
Zaradi soglasja (slov.-franc.)	0	0
Zaradi odobritve (slov.-franc.)	12	12
Zaradi soglasja (slov.-nem.)	0	0
Zaradi odobritve (slov.-nem.)	0	9

Vir: Lastni prikaz.

²⁰ Poleg pregledanih prevodov velja poudariti še italijanskega, ki besede ataše ne prevzame, ampak na njenem mestu uporablja italijanščini lastni termin (»*addetto*«), ki je sopomenka za besedo ataše (ZINGARELLI 1994: 26).

²¹ Termin »*problematičen*« se nanaša na njihov simbolni pomen v odnosu do razumevanja suverenosti države. Ekonomski predstavnik običajno – z vidika suverenosti držav – ni »*problematičen*«, so pa lahko – zaradi aluzije na prisilna sredstva zunanje politike – še kako »*problematični*« vojaški, pomorski ali letalski predstavniki.

g) Člen 9.1: *Persona non grata*

Pri prvi točki devetega člena (9.1) je potrebno opozoriti na dve prevodni rešitvi. Angleško besedilo se glasi: *The receiving State may at any time and without having to explain its decision, notify the sending State that the head of the mission or any member of the diplomatic staff of the mission is persona non grata or that any other member of the staff of the mission is not acceptable.*

Prvi del povedi je v obeh slovenskih prevodih preveden enako, in sicer: »Država sprejemnica lahko v vsakem trenutku in brez obveznosti, da pojasni svojo odločitev /.../«. Prevod tega dela je jezikovno nekoliko okoren, zgleduje se tako po angleškem kakor tudi po francoskem besedilu, poleg tega pa je morda prišlo tudi do interference z ruščino (»v ljuboje vremena«) in s srbohrvaščino (»u svako doba i bez obaveza da obrazloži svoju odluku«). Nemščina v tem primeru ni bila vmesni jezik, saj je nemški prevod precej prilagojen ciljnemu bralcu in se glasi »jederzeit ohne Angabe von Gründen« (slov. *kadarkoli brez navedbe razlogov*). Tudi *Evrokorp* za prevod besedne zveze »any time« predlaga »kadarkoli« in ne »v vsakem trenutku«, kar je pomensko bliže izhodiščnemu besedilu. Boljši prevod v slovenščino bi se glasil: (a) »Država sprejemnica lahko *kadarkoli* in *ne da bi morala pojasniti* svojo odločitev /.../« ali pa (b) »Država sprejemnica lahko *kadarkoli*, *ne da bi bila dolžna pojasniti* svojo odločitev /.../«. Pri tem je rešitev navedena pod točko (b) boljša, saj natančneje prenaša smisel izvirnika v slovenščino.

Latinska besedna zveza »*persona non grata*« je v diplomaciji uveljavljen termin. Simoniti (1994: 33) ta *terminus technicus* sicer prevede kot »nezaželena oseba«, kar je primerno, je pa morda nepotrebno, saj je konvencija namenjena bralcem, ki se na tematiko in terminologijo spoznajo. Bohte in Sancin (2006: 254) tega termina ne prevajata.

h) Člen 13.1: *Poverilnice*

Prva točka trinajstega člena (13.1) govori o poverilnih pismih oz. v angleščini »*credentials*« in v francoščini »*lettres de créanse*«. Slovenska prevoda uporabljata pojem »*akreditivna pisma*«, pri čemer gre za interferenco z izhodiščnima jezikoma ter za vpliv srbohrvaškega prevoda (»*akreditivna pisma*«). Ksenija Benedetti definira poverilno pismo kot pismo, »s katerim šef države pošiljateljice ali njen zunanji minister uvede in priporoči vodjo misije ali odpravnika poslov države gostiteljice [tu bi bilo boljše »države sprejemnice«; op. av.] ali njenemu zunanjemu ministru« (BENEDETTI 2008: 78–79). Enako tudi v finaliziranih verzijah v *Evrokorp*u ne najdemo na akreditivnih, temveč »poverilna pisma« (1 zadetek; prevod iz slovenščine v angleščino) oz. popolnoma poslovenjeno obliko »*poverilnica*« (8 zadetkov za jezikovni par slovenščina-angleščina; 4 zadetki za par slovenščina-francoščina). Poslovenjena oblika »*poverilnice*« sledi nemškemu izrazu, ki se glasi »*Beglaubigungsschreiben*«. Zanimivo je, da *Evrokorp* za prevod tega nemškega izraza v slovenščino ponuja dve rešitvi, in sicer *odločbe o imenovanju* in *akreditivi* (kar bi bil primeren pojem v bančništvu in ne v diplomaciji).

Menimo, da bi bil v tem primeru boljši prevod *poverilna pisma*, še boljši pa *poverilnice*, kar utemeljujemo z dvema dejstvoma. Pri *poverilnicah* ne gre (več) za

»pisma«, ampak za potrdilo, da je posameznik napoten na mesto vodje misije. To potrdilo ima sicer še vedno ustaljeno obliko, vendar se bo v prihodnosti tudi njegova oblika, predvsem zaradi sodobnejših oblik komunikacije, verjetno še spremenila. Poleg tega pa v slovenski stilistiki prevladuje načelo izogibanja gostobesednosti, zato predlagamo izogibanje večbesednemu poimenovanju, kadar enobesedno pomensko zadošča, kar velja tudi za naš primer.

i) Člen 14: Razredi diplomatov

Štirinajsti člen je posvečen vprašanju rangov diplomatskih predstavnikov. Ta člen je v DKDO prenesen neposredno iz *Dunajskega pravilnika* 1815. Sprememba, ki jo je rangom diplomatov dodal *Aachenski protokol* leta 1818 in se skozi zgodovino ni obdržala,²² je v tem členu izpuščena.

Štirinajsti člen tako določa, kateri trije razredi vodij misij obstajajo. V angleščini se besedilo glasi tako: *./.../, namely (a) that of ambassadors or nuncios accredited to Heads of State, and other heads of mission of equivalent rank; (b) that of envoys, ministers and internuncios accredited to Heads of State;*²³ *(c) that of chargés d'affaires accredited to Ministers for Foreign Affairs.*

Simoniti (1994: 34) prevaja angleško poimenovanje »ambassador«, ki izhaja iz francoščine, kot »ambasador«, vendar prevajalec v oklepaju navede tudi slovenski izraz »veleposlanik«. Bohte in Sancin (2006: 255) pri točki 14(a) za razliko od Simonitija »ambassador« prevedeta kot »veleposlanik«, drugi del povedi pa nadaljujeta enako kot njun predhodnik, in sicer »./.../ enakovredne stopnje (ranga)«. Tu menimo, da bi bilo slovensko obliko za rang »stopnja« bolje izpustiti, saj je izraz zavajajoč; razredi vodij misij namreč niso razporejeni po stopnjah, temveč po rangih. Zato predlagamo prevod besedne zveze »equivalent rank« kot »istega ranga«. V tabeli 4 prikazujemo zadetke za poimenovanje »ambasador« v *Evrokorporusu*.

Tabela 4: Zadetki v *Evrokorporusu* za slovenska prevoda »ambasador« in »veleposlanik« iz angleščine, francoščine in nemščine v slovenščino.

	ambasador	veleposlanik
angl.-slov.	0	68
franc.-slov.	2	37
nem.-slov.	0	27

Vir: Lastni prikaz.

Točka c 14. člena določa tretji rang v hierarhiji vodij misij, ki ga tako angleški kot francoski original navajata kot »chargé(s) d'affaires«, ruščina vnaša svoj izraz »poverennyh v delah«, in prav tako tudi slovenščina, ki za pojmovanje »chargé d'affaires« uporablja termin »odpravnik poslov« (SIMONITI 1994: 34; BOHTE-SANCIN

²² Gre za rang ministra rezidenta, ki se v vsakodnevni diplomatski praksi ni obdržal. Uvrščali so ga med rang »poslanika, ministra in internuncijskega« ter »odpravnika poslov«.

²³ Zanimivo je, da je v ruskem originalu izpuščen razred »ministrov«. Tako se ruski original glasi »klass poslannikov i internunciev /.../«.

2006: 255). Ta izraz se je v diplomaciji že tako uveljavil, da ga kljub napačnemu pomenu, saj *odpravnik poslov* poslov ne odpravlja, temveč opravlja, ne bi bilo smiselno spreminjati.²⁴ Pri nastanku tega izraza je opazen vpliv srbohrvaškega jezika, ki uporablja besedno zvezo »*otpravnik poslova*«. ²⁵ Podobno ponesrečeno se zdi uveljavljeno nemško poimenovanje »*Geschäftsträger*«, vendar se pojem v nemškem jeziku pojavlja vsaj od Dunajskega kongresa dalje.

Druga točka štirinajstega člena določa, da med vodji misij ne sme biti razlik, ki bi temeljile na njihovem razredu, razen če gre za prednostni vrstni red in stroga pravila o vedenju.²⁶ Angleški izvirnik govori v tem kontekstu o »*precedence and etiquette*«, francoski o »*préséance et l'étiquette*«, v ruskem besedilu je ohranjena le tujka etiketa (»*staršinstvo i etiketa*«), ravno tako v nemškem prevodu (»*Rangfolge und Etikette*«),²⁷ čeprav se pojem »*Etikette*« v *Evrokorpusu* pojavlja izključno v pomenu »nalepka, listič«. *Veliki slovar tujk* geslo *etiketa* razlaga kot »*pravila, predpisi o vedenju v družbi*« (TAVZES et al. 2002: 309), *Priročni slovar tujk* pa dodaja, da gre za »*dvorni, državni ceremonial*« (BERANEK 2005: 211). V obeh slovenskih prevodih se prevod te povedi glasi: *Med vodji misij ni mogoče delati nobenih razlik na temelju njihovega razreda, razen kadar gre za prednostni vrstni red in etiketo*. Simoniti (1994: 34) pri »*prednostnem vrstnem redu*« v oklepaju razlaga, da gre za »*prefeans*«, ²⁸ Boh-te in Sancin (2006: 255) pa v skladu s drugimi primeri to navajata v opombi. *Iate* ponuja za prednostni vrstni red vsaj še eno obliko, in sicer »*prednostna razvrstitev*«, kar je sicer jezikovno pravilna, a v strokovnem jeziku neuporabna rešitev, saj ne gre za razvrstitev, ampak za razporeditev. Pri prevedku *etiketa* predlagamo rešitev po zgledu italijanskega prevoda: »*etiketo*« nadomestimo z besedo »*protokol*«.

V tem členu se pojavijo tudi pomenske spremembe v slovenskem prevodu (»*ni mogoče delati nobenih razlik*«), verjetno pod vplivom srbohrvaškega prevoda: *Nikakva razlika se ne može praviti između šefova misija na osnovu njihove klase, osim u pogledu prezeanse i etikecije*. Glede na to, da je v francoski različici uporabljena nikalna oblika, v angleški pa je ta še okrepjena z modalnim glagolom, ki v pravnih besedilih izraža obvezo,²⁹ (fran.: »*Sauf en ce qui touche la préséance et l'étiquette, aucune différence n'est faite entre les chefs de mission en raison de leur classe*«; angl.: »*Except as concerns precedence and etiquette, there shall be no differentiation between heads of mission by reason of their class*«), za slovenski prevod besedila namesto »*Med vodji misij ni mogoče delati nobenih razlik /.../*« predlagamo rešitev po francoskem zgledu »*Med vodji misij ni razlik na osnovi njihovega razreda, razen kadar gre za prednostni vrstni red in protokol*«. Možna rešitev po angleškem zgledu pa je tudi: »*Med vodji misij ne sme biti nobene razlike /.../*«.

²⁴ Čeprav slovenski pravni jezik pozna termin odpravek, ki pomeni »z aktivnostjo odpraviti določene posle« (SSKJ), pa bi bilo takšno razumevanje v tem primeru preozko (prim. BRGLEZ 2010).

²⁵ Na problematiko besedne zveze »odpravnik poslov« opozarjata tudi Boh-te in Sancin (2006: 107).

²⁶ O prednostnem vrstnem redu govori tudi člen 17.

²⁷ Italijanski prevod tu »*precedence and etiquette*« nadomesti z italijanskimi izrazoslovjem »*precedenza e il ceremoniale*«.

²⁸ Jasno je, da gre za tiskarsko napako in bi moralo biti »*preseans*«.

²⁹ Angleška definicija glagola »shall« se glasi: »Used in laws, regulations, or directives to express what is mandatory« (MERRIAM WEBSTER On-line dictionary).

j) Člen 20 in 27 ter vprašanje, kako obvezujoči so modalni glagoli

Dvajseti člen DKDO določa pravico uporabe [vidnih – op. av.] državnih simbolov države pošiljateljice v državi sprejemnici. Tako angleški original navaja: *The mission and its head shall have the right to use the flag and emblem of the sending State on the premises of the mission, including the residence of the head of the mission, and on his means of transport.*

Že original ni ekspliciten in natančen, saj nikjer ne piše, da gre za označbe, postavljene na vidno mesto. Tu lahko izhajamo iz dejstva, da je običajno, da je zastava izobešana na vidnem mestu, torej izobešanje zastave posledično implicira njeno vidnost. V nobenem izhodiščnem jeziku te razločitve ni.

Prevodi so sledili pomenu in ne črki določb 20. člena DKDO. Tako Simoniti (1994: 35) dvajseti člen prevaja kot: *Misija in njen vodja imata pravico, da izobesita zastavo ali grb države pošiljateljice /.../,* pri čemer že izbira veznika »ali« v slovenščini kaže na možnost izbire, ki je v izhodiščnem besedilu ni (veznik »in«). To možnost drugi slovenski prevod (BOHTE-SANCIN 2006: 256) odpravlja. Pri prevodu te povedi se postavljata še dve vprašanji, in sicer: (a) kako prevajati angleški »emblem« oz. francoski »emblème« ter (b) kakšna je smiselnost uporabe podredja (».../ imata pravico, da izobesita«) namesto nedoločniške oblike »izobesiti« v enostavni povedi ali celo prilastkovne oblike »izobesna pravica«.

Vprašanje prevoda angleškega pojma »emblem« s slovenskim poimenovanjem »grb« je odločitev med izhodiščno usmerjeno in ciljno usmerjeno prevajalsko rešitvijo. Za ilustracijo naj navedemo, da rusko originalno besedilo DKDO ohranja termin »emblem«, nemški prevedek »Hoheitszeichen« pa je enakovreden pomenu emblema, saj pomeni likovno znamenje, ki simbolizira bodisi pripadnost, dejavnost ali idejo (prim. tudi sskj) in ni zožen na pomen »grb« (torej *Wappen*). Srbohrvaški prevod, na katerega so se verjetno opirali prevajalci DKDO v slovenski jezik, govori o zastavi in grbu. Vprašanje je, ali naj v slovenskem jeziku »emblem« prevajamo kot »grb« ali pa je bolje, da izraz »emblem« prevzamemo.³⁰ Pri »emblemu« gre namreč za inkluzijo, saj je izraz širši ob izraza »grb«, s katerim bi pomensko polje zožili in v prevodu le deloma ohranili smisel izvornika. Zato predlagamo, da v slovenščino termin »emblem« prevzamemo. Prevod bi se tako glasil: (a) *Misija in njen vodja imata pravico izobesiti zastavo in emblem države pošiljateljice na prostorih misije* ali (b) *Misija in njen vodja imata pravico izobešanja zastave in emblema države pošiljateljice na prostorih misije /.../*

Poleg tega je 20. člen DKDO le eden od členov (podobno tudi 27.2; 27.5; 29; 31.1c; 42. člen), v katerih se v angleškem izvorniku pojavi modalni glagol *shall*, ki je tako v francoskem in ruskem originalu kakor tudi v prevodih zavezujoč (*fr.* »ont le droit«; *rus.* »prinadležit pravo«; *nem.* »sind berechtigt«; *slov.* »imata pravico«). Ugotovimo lahko, da se prevodi v tem primeru naslanjajo na francosko izhodiščno besedilo. Ta izbor med »obvezo« in »zaželenostjo« je še bolj viden v členu 27.1, v katerem angleški »shall permit and protect« v francoščini postane »permet et protéger«, v ruščini se pojavi formulacija »dolžno razrešat' i ohranjat'« in v slovenščini »dovoljuje in

³⁰ V *Evrokorpusu* med tremi zadetki za angleško poimenovanje »flag and emblem« enkrat naletimo na »zastavo in grb«, dvakrat pa na »grb in emblem«. Vsi trije zadetki se nanašajo na besedila, ki so že objavljena, prvi primer na področju okolja, druga dva pa na področju pravosodja.

varuje«, kar pomeni, da sledimo nevtralniji francoski različici in namesto navodila dobimo opis stanja. Podobno strategijo ubere tudi nemški prevajalec. Sledi namreč nemškemu navodilu za prevajanje mednarodnih pogodb, ki v nemških besedilih poročajo izpuščanje angleških modalnih glagolov in njihovo nadomestitev s polnompomenskimi glagoli v povednem naklonu.

Zgornja trditev seveda ne velja pri prepovedih, saj moramo tedaj tako v angleščini kot v francoščini in ruščini in v vseh prevodih jasno povedati, da kaj ni dovoljeno. Primer za to je tretja točka 27. člena (27.3): *The diplomatic bag shall not be opened or detained*. Nemci v tem primeru uporabijo trpniško obliko z glagolom *dürfen* in zanikanjem (*weder-noch*; slov. *niti-niti*) (*»Das diplomatische Kurieregepäck darf weder geöffnet noch zurückgehalten werden.«*), podobno je v obeh slovenskih prevodih, v katerih je prepoved izražena s trpnikom *»ni dovoljeno«*: (a) *Diplomatske pošiljke (valiza) ni dovoljeno odpirati in ne zadrževati* (SIMONITI 1994: 36) oz. (b) *Diplomatske pošiljke ni dovoljeno odpirati niti zadrževati* (BOHTE-SANCIN 2006: 257).³¹

Čprav sta obe rešitvi vsebinsko primerni, bi bilo zaradi jezikovne in slogovne doslednosti bolje uporabiti dvodelni veznik *niti-niti*. Tako predlagamo naslednjo obliko: *Diplomatske pošiljke ni dovoljeno niti odpirati niti zadrževati*.

k) Člen 27.7 in nekonzistentnost poimenovanj znotraj izvirnikov

Sedma točka 27. člena je zanimiva z vidika izvirnikov in prevodov. Tako kot angleški original, ki pravi: *A diplomatic bag may be entrusted to the captain of a commercial aircraft scheduled /.../,* tudi francosko izhodiščno besedilo govori o *»komercialnem«* letalu (*»d'un aéronef commercial«*). Prevodi besedne zveze sledijo obema izvirnikoma. Tako so Simoniti (1994: 37) ter Bohte in Sancin (2006: 258) poslovenili besedno zvezo iz francoskega in angleškega originala in zato uporabljajo termin *»poslovno letalo«*, čeprav bi jo lahko le prevzeli in bi se prevod glasil *»komercialno letalo«*.

Vprašanje, ki se nam ob tem prevodu poraja, je, zakaj že med izvirniki prihaja do razlik v poimenovanju. Medtem ko angleški in francoski original uporabljata termin *»komercialen«*, pa ruski original besedila DKDO govori o *»graždanskem«* letalu, kar v pomeni *»civilno, državljansko«* in ne *»komercialno«* letalo. Sprva bi lahko mislili, da v ruščini v času nastanka DKDO termina *»komercialen«* niso uporabljali, vendar se ta pojavi v nadaljevanju istega dokumenta, in sicer v 42. členu. Ker ruski izvirnik v povezavi z letalom uporabi kolokacijo *»civilno letalo«*, lahko sklepamo, da je bilo v angleškem in francoskem originalu mišljeno civilno letalo kot kategorija, nasprotna vojaškemu letalu.³² Najnovejši slovenski *Letalski razlagalni slovar* besedno zvezo *»civilno letalstvo«* razume kot *»splošen izraz za celotno letalsko dejavnost, ki ni policijska, carinska ali vojaška«* (GREGL 2009: 19), besedne zveze *»komercialno letalstvo«* pa sploh ne navaja.³³ Obenem termin *»po-*

³¹ Prevajalca sta se tako kot Simoniti (1994: 36) odločila, da termin *valiza* prevedeta, vendar pa na original opozarjata v opombi.

³² Tudi iz uradne razlaga členov DKDO je razbrati, da ne gre zgolj za *»komercialno letalstvo«*, ki ga ponujajo letalske družbe, temveč za vsa civilna letala (prim. DENZA 1998: 264; prim. tudi BRGLEZ 2010).

³³ Slovar v tej povezavi omenja le *»commercial pilot licence«*, kar prevaja kot *»dovoljenje poklicnega pilota«* (GREGL 2009: 165).

slovno letalo«, ki je v DKDO neprimerno uporabljen, razlaga kot »*navadno manjše letalo za hiter prevoz poslovnih ljudi*« oz. angleško *business airplane*) (ibid.: 93).

Kot smo že omenili, je uporaba termina »*civilno letalo*« v slovenskem besedilu DKDO sicer širša in poleg drugih (zasebna, športna itd.) zajema tudi vsa »*komercialna letala*« (po Stolze je izraz B, torej prevedek, širši od izraza A), vendar pa smemo na osnovi navedenih referenc, glede na uveljavljene besedne zveze v slovenskem jeziku ter predvsem glede na uradno razlago DKDO besedno zvezo »*commercial aircraft*« prevesti kot »*civilno letalo*«. ³⁴

D) Člena 31.1c in 42: Gospodarska dejavnost diplomatskega agenta

Eden bistvenih delov DKDO, ki izhaja predvsem iz dolge in pestre zgodovine, je razdelek o diplomatskih in konzularnih privilegijih in imunitetah. Znotraj teh se osredotočamo na odstavek c 31.1 člena, ki pravi, da »*diplomatski agent uživa imunitete /.../ razen če gre za /.../ tožbo ki se nanaša na poklicno ali trgovsko dejavnost, ki jo opravlja diplomatski agent v državi sprejemnici /.../*« (SIMONITI 1994: 38; BOHTE-SANCIN 2006: 259).

Prevod besedne zveze »*professional activity*« oz. »*activité professionnelle*« v slovenščino ne predstavlja večjih težav in jo prevajamo kot »*poklicna dejavnost*« (za prevod iz angleščine ima 17 zadetkov v *Evrokorpusu*, za francosko besedno zvezo pa 3 zadetke). Prevajalci DKDO v slovenščino so se pri prevajanju tega člena držali francoskega in angleškega prevoda in nanje nista vplivala niti nemški in niti srbohrvaški prevod. Nemški prevod DKDO besedno zvezo »*professional acitivity*« prevaja kot »*svobodni poklic*« (»*ein freier Beruf*«), srbohrvaški prevod pa govori o »*slobodni profesiji*«. Do interference z obstoječim srbohrvaškim prevodom pa je prišlo pri angleškem poimenovanju »*commercial activity*« oz. francosko »*activité commerciale*«. V srbohrvaškem prevodu se besedna zveza glasi »*trgovačka djelatnost*«, kar je vplivalo na oblikovanje slovenskega prevoda (»*trgovska dejavnost*«), ki ni najbolj natančen. Nemški prevod »*gewerbliche Tätigkeit*«, za katerega *Evrokorpus* ponuja 10 zadetkov (prevod iz nemščine v slovenščino; prevajalska redakcija), bi se v slovenščini glasil »*poslovna dejavnost*«, lahko tudi »*komercialna dejavnost*«, kar prav tako nista najboljši rešitvi. Naš predlog se opira na razpravo Udoviča (2009), v kateri utemeljuje, da bi bilo v tem primeru »*commercial activity*« v slovenščino potrebno prevajati kot »*gospodarska dejavnost*«, in sicer iz naslednjih razlogov:

- a. *Trgovska dejavnost* je netočno poimenovanje, saj se navezuje na »*trgovanje*«, »*trgovske potnike*« in »*preprodajo*«. Poleg tega je pomen besedne zveze »*trgovska dejavnost*« ne le preozek, temveč je v diplomatskem jeziku tudi stilno zaznamovan; gre za slabšalno konotiran pomen besede, saj sodi »*trgovska diplomacija*« v t. i. nizko politiko, torej »*low politics*«.
- b. Prevod *poslovna dejavnost* je preveč usmerjen v poslovanje in manj v ekonomsko aktivnost (v širšem pomenu). Tak prevod bi posledično pomenil, da mora diplomatski agent **neposredno** voditi posle, da zapade pod jurisdikcijo

³⁴ Za ilustracijo pa naj navedemo še, da je bila maja letos je v Sloveniji ustanovljena Agencija za **civilno** letalstvo. Izraz »*civilno letalo*« pa navaja tudi SSKJ.

države sprejemnice. Če to dela posredno (npr. obvodna podjetja), se ta člen nanj ne nanaša.

- c. In ker je cilj tega člena prav to, da prepreči kakršnokoli gospodarsko delovanje diplomatskega agenta (za osebne koristi; prim. člen 42) menimo, da je najboljši prevod za »*commercial activity*« v slovenščini »*gospodarska dejavnost*« (prim. UDOVIČ 2009: 161ff).³⁵

Na isto področje posega tudi 42. člen DKDO, ki pravi: *A diplomatic agent shall not in the receiving state practice for personal profit any professional or commercial activity*. Simoniti (1994: 41) ter Bohte in Sancin (2006: 263) ta člen prevajajo kot: *Diplomatski agent v državi sprejemnici ne sme opravljati poklicne ali trgovske dejavnosti za osebni zaslužek*. Če smo o vprašanju prevajanja *poklicne* in *trgovske dejavnosti* spregovorili že zgoraj, pa se sedaj osredotočamo na definicijo »*osebne-ga zaslužka*« in na vprašanje skladnje v zgornjem prevedku. Niti izhodiščna besedila (angleško, francosko, pa tudi rusko), niti analizirani prevodi v tem primeru niso popolnoma usklajeni. Tako angleški termin »*personal profit*« edini govori o zaslužku, medtem ko francoski »*gain personnel*« in ruski »*ličnaja vygoda*«³⁶ nakažujeta »*osebno korist*« in ne »*osebni zaslužek*«. Še najbližje angleškemu izvirniku sta nemški in srbohrvaški prevod, saj oba govorita o zaslužku oz. dobičku (nem. »*persönlicher Gewinn*«, srbh. »*lična zarada*«). Slovenski prevajalci so se odločili za prevod »*osebni zaslužek*«, pri čemer se poraja vprašanje, zakaj angleški »*profit*« ne bi raje prevedli kot »*korist*«, saj je običajna kolokacija v slovenščini »*osebna korist*«.

5 Sklep

Z analizo sedmih različic besedil DKDO smo ugotavljali, kakšne so terminološke posebnosti, ki se pojavljajo v angleškem, francoskem in ruskem izhodiščnem besedilu, v uradnih prevodih v nemški in srbohrvaški jezik ter dveh neuradnih prevodih v slovenski jezik, ki sta nastala leta 1994 in 2006. Analiza, ki smo jo opravili, je delno potrdila, da je v slovenskih prevodih viden vpliv angleškega in francoskega izhodiščnega besedila prav tako pa tudi vpliv nemškega in srbohrvaškega prevoda, le delno potrdila.

Izkazalo se je, da je na oba neuradna slovenska prevoda vplivalo dobro poznavanje dveh izhodiščnih jezikov OZN, angleščine in francoščine. Rusko izhodiščno besedilo na slovenska neuradna prevoda ni vplivalo. Na podlagi analiziranih besedil tudi nismo mogli potrditi, da sta na prevode ter s tem na nastajanje diplomatskega izrazja v slovenskem jeziku močno vplivala nemški in srbohrvaški prevod. Izsledki analize so pokazali, da se oba slovenska prevoda (1994 in 2006) opirata predvsem na angleščino in francoščino ter da le redko prihaja do interferenc s srbohrvaščino. Menimo, da je Simoniti kot izhodiščno besedilo uporabil francosko različico, angle-

³⁵ Udovič (2009: 161ff) sicer uporablja termin »*gospodarska aktivnost*«, a menimo, da bi bilo slogovno bolje uporabljati »*gospodarska dejavnost*«.

³⁶ Kot zanimivost naj navedemo podobno rešitev tudi v italijanskem uradnem prevodu, in sicer »*lucro personale*«.

ško besedilo pa le kot primerjalno vzporedno besedilo. Bohte in Sancin (2006) pa sta ravnala ravno obratno; prevajala sta angleško različico in jo korigirala s pomočjo vzporednega branja francoskega izhodiščnega besedila. Kot pišeta sama, sta se pri delu oprla tudi na Simonitijev prevod (BOHTE-SANCIN 2006: 251).

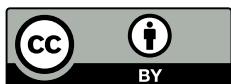
Analiza je pokazala tudi, da lahko manj posrečene rešitve v prevodih razdelimo v tri kategorije: (a) uveljavljeni izrazi, o katerih bi morali na novo razmislili, saj zanje lahko najdemo tudi boljše prevodne rešitve; (b) izrazi, ki so premalo natančni in zato neprimerni za prevajanje diplomatskih besedil, ter (c) občasne nenormativne prevodne rešitve na skladenjski ali oblikoslovni ravni.

V prvo kategorijo lahko uvrstimo izraze, kot sta »ambasador« in »akreditiv«, ki sta pomensko sicer pravilna, a imamo zanju v slovenskem jeziku primerne so-pomenke, tj. »veleposlanik« in »poverilnica«. V to kategorijo sodi tudi »odpravnik poslov«, ki je pomensko napačen (in izhaja iz srbohrvaškega jezika), saj omenjeni diplomat poslov ne »odpravlja«, temveč jih »opravlja« (prim. tudi BOHTE-SANCIN 2006: 107).

Druga kategorija predstavlja izraze, ki so nenatančni, zavajajoči oz. zastareli. Mednje lahko uvrstimo termine »poslovna dejavnost«, »poslovno letalo«, »služinčad« idr. Za pravi prevod teh izrazov je treba – poleg jezika – poznati tudi diplomacijo. Zato imajo pri prevajanju diplomatskih besedil, tako kot pri prevajanju drugih visoko strokovnih in znanstvenih besedil, na koncu pomembno vlogo strokovnjaki za področje, o katerem govori besedilo, ki poskrbijo za strokovno redakcijo. Dober zgled na tem področju je aktualno delo skupine na MZZ, ki je nedavno izdala prevod dela Huga Grotiusa *Svobodno morje*.

Tretjič pa moramo biti pri prevodih pozorni tudi na pravilno rabo jezika. Zato je priporočljivo, da prevod strokovnjaka pregleda tudi prevodoslovec, ki se spozna na prvine jezika, na zakonitosti prevajanja in v skladu s tem znanjem predlaga popravke. V jeziku (mednarodno)pravnih dokumentov se moramo izogibati tudi neologizmom, ki jih niso potrdili strokovnjaki za diplomacijo. Nedvomno drži, da je potrebno prevode čim bolj približati bralcu, saj bodo le tako uporabni in bodo ne le »konkurirali« izhodiščnim besedilom, temveč bodo v svojem kulturnem in pravnem okolju prevzeli vlogo »izvirnika«.

S tem prispevkom želimo opozoriti tudi na to, kako pomembno je pri prevajanju terminologije s področja diplomacije in podobnih strokovnih področij oblikovanje t. i. terminoloških skupin, ki so osrednji forumi za razpravo o vprašanih prevodov in prevodnih rešitev ter prevzemanja strokovnih izrazov v slovenski jezik. Skupinsko delo je predpogoj, ki zagotavlja odlične rezultate tako s področno-strokovnega kakor tudi z jezikovnega stališča. Na področju strokovnega jezika diplomacije osnovo za nadaljnje delo ponuja Simonitijev prevod DKDO (1994), ki sta ga dopolnila Bohte in Sancin (2006). Ministrstvo za zunanje zadeve, ki prav zdaj pripravlja prvi uradni slovenski prevod DKDO, bo s tem naredilo še korak naprej k uveljavitvi slovenskega diplomatskega jezika. Upamo, da jim bodo tudi naša razprava in predlogi pri tem zahtevnem delu v pomoč.

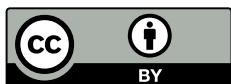

VIRI

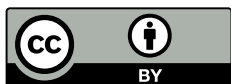
- EVROKORPUS, 2011: Dostopno na spletnem naslovu <http://evrokorpus.gov.si/index.php> (25. maj 2011).
- EVROTERM, 2011: Dostopno na spletnem naslovu <http://evroterm.gov.si/> (26. maj 2011).
- IATE, 2011: Dostopno na spletnem naslovu <http://iate.europa.eu/> (26. maj 2011).
- Milan BRGLEZ, 2010: *Predavanja »Diplomatsko pravo« na Fakulteti za družbene vede*. Ljubljana, december 2010.
- Iztok SIMONITI, 2010: *Predavanja na Fakulteti za družbene vede »Diplomacija med teorijo in prakso«*. Ljubljana, oktober 2010.
- SSKJ – Anton BAJEC [et al.] (ur.), 2008: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Dostopno tudi na spletnem naslovu <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (28. maj 2011).
- STANDARDFORMULIERUNGEN, 1992. *Standardformulierungen für deutsche Vertragstexte* (3. izd.). Berlin: De Gruyter.
- SVEZ, 2011: *Navodila za prevajalce*. Dostopno na spletnem naslovu http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/prevajanje/Navodila-15_feb_02.pdf (20. maj 2011).
- Miloš TAVZES [et al.] (ur.), 2002: *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 1991: Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ). Ur. l. RS 1/1991, 29–36.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 1992: Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v mednarodni agenciji za atomsko energijo. Ur. l. RS-MP 9/1992, str. 103–105.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 2001: Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1). Ur. l. RS 45/2001, str. 5068–5079.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 2003: Zakon o zunanjih zadevah, uradno prečiščeno besedilo (ZZZ-1-UPB-1). Ur. l. RS 113/2003, str. 15445–15456.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 2008: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zunanjih zadevah (ZZZ-1B). Ur. l. RS 76/2008, str. 10857–10859.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE, 2009: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zunanjih zadevah (ZZZ-1C). Ur. l. RS 108/2009, str. 14771–14777.
- URADNI LIST REPUBLIKE SFRJ, 1964: Bečka konvencija o diplomatskim odnosima. Ur. l. SFRJ-MP 2/1964, str. 82–92.
- USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE, 1992. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- USTAVA SFRJ, 1974. Ljubljana: Uradni list SRS.
- USTAVA SRS, 1974. Ljubljana: Uradni list SRS.
- MERRIAM WEBSTER ON-LINE DICTIONARY, 2011: Dostopno na spletnem naslovu <http://www.merriam-webster.com/> (10. maj 2011).
- Nicola ZINGARELLI, 1994: *Dizionario italiano*. Milano: Il Mulino.

LITERATURA

- Chittharanjan F. AMERASINGHE, 2008: *Diplomatic Protection*. Oxford: OUP.
- Mirjam BERANEK (ur.), 2005: *Priročni slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- Ksenija BENEDETTI, 2008: *Protokol, simfonija forme*. Ljubljana: GV Planet.
- Svetlan BERKOVIČ, 2006: *Diplomacija i diplomatska profesija*. Dubrovnik: Urban Media.
- Borut BOHTE in Vasilka SANCIN, 2006: *Diplomatsko in konzularno pravo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Anton BREZNIK, 1909: *Slovsanske besede v slovenščini*. Ljubljana: Katoliška bukvarna.
- Rudi ČAČINOVIČ, 1994: *Slovensko bivanje sveta: Razvoj in praksa diplomacije*. Ljubljana: ČZP Enotnost.
- Živa DEU, 2011: *Prevajanje in diplomacija*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Eileen DENZA, 1998: *Diplomatic law: commentary on the Vienna convention on diplomatic relations*. Oxford [etc.]: Clarendon Press.
- Darja ERBIČ [et al.], 2007: Slovenščina na spletu v dokumentih slovenske različice pravnega reda Evropske unije, v terminološki zbirki in korpusu. *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. Ur. Irena Orel. Ljubljana: Filozofska fakulteta (Obdobja, 24). 611–623.
- Tanja FAJFAR, 2010: *Jezikovni vidiki slovenske pravne terminologije ob primerih sodb Sodišča Evropskih skupnosti*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Igor GRDINA in Marko STABEJ, 2002: Slowenisch. *Wieser Enzyklopädie des europäischen Ostens. Lexikon der Sprachen des europäischen Ostens* (Zv. 10). Ur. Miloš Okuka. Klagenfurt: Wieser. 495–508.
- Dominik GREGL, 2009: *Letalski razlagalni slovar*. Ljubljana: Samozaložba.
- Nataša HRIBAR, 2003: *Skladenjska razčlenitev sodobnega slovenskega parlamentarnega jezika*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Nataša HRIBAR, 2006: *Sodobni slovenski politični jezik*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Alenka JELOVŠEK, 2010: Nemilo posluževanje inozemskih inahč v žurnalističnih umotvorih: »srbohrvatizmi« v časniku *Delo* po letu 1991. *Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*. Ur. Vera Smole. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 175–178.
- Mateja JEMEC TOMAZIN, 2010: *Slovenska pravna terminologija: od začetkov v 19. stoletju do danes*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Monika KALIN GOLOB, 2001: *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV Revije.
- Monika KALIN GOLOB, 2003: *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.
- Tomo KOROŠEC, 1972: *Pet minut za boljši jezik*. Ljubljana: DZS.
- Ada VIDOVIČ MUHA, 2003: *Sodobni položaj nacionalnih jezikov v luči jezikovne politike. Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*. Ur. Ada Vidovič Muha. Ljubljana: Filozofska fakulteta (Obdobja, 20). 5–25.
- Harold NICOLSON, 1947: *Diplomatie* [prevod v nemščino A. Bloch]. Bern: A. Francke AG Verlag.
- Nina NOVAK, 2007: *Oblikovanje prvih vzorcev pravniških besedil v slovenščini in njihova raba v praksi*. *Philological Studies* 4/1. 187–194.
- Blaž PALIR, 2005: *Mehanizmi urejanja izrabe osebne nedotakljivosti in imunitete diplomatskega agenta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Sandra RADOVIČ, 1990: *Kodifikacija diplomatskega prava*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Walter RUDOLF, 1971: *Die Sprache in der Diplomatie und internationalen Verträgen*. Frankfurt/Main: Athenäum Verlag.

- Mojca SCHLAMBERGER BREZAR, 2005: Politična besedila kot tip besedil in postopki prevajanja stalnih formul. *Beyond Equivalence/Jenseits der Äquivalenz/Oltre l' equivalenza/Onkraj ekvivalence*. Ur. Nike Kocijančič Pokorn, Erich Prunč in Alessandra Riccardi. Graz: Institut für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft (ITAT). 121–135.
- Iztok SIMONITI, 1994: *Diplomatsko pravo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- , 1995: *Multilateralna diplomacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Marko STABEJ, 1998: Oblikovanje knjižnega jezika v 19. stoletju med narodno enotnostjo in socialno razločevalnostjo. *Zbornik predavanj*. Ur. Erika Kržišnik, Metka Lokar, Helena Podobnik. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 19–33.
- Hans-Jürgen STELLBRINK, 1984: Die Aufgaben eines Fremdsprachendienstes beim Abschluß von fremdsprachigen Verträgen. *Lebende Sprachen* 29/3. 97–101.
- Radegundis STOLZE, 2009: *Fachübersetzen – Ein Lehrbuch für Theorie und Praxis*. Berlin: Frank&Timme.
- Anna TROSBORG, 1994: Acts' in contracts: Some guidelines for translation. *Translation Studies. An Interdiscipline*. Ur. Mary Snell-Hornby, Franz Pöchhacker, Klaus Kaindl. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins. 309–318.
- Boštjan UDOVIČ, 2009: *Ekonomska in gospodarska diplomacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hans J. VERMEER, 1986: Übersetzen als kultureller Transfer. *Übersetzungswissenschaft – Eine Neuorientierung. Zur Integrierung von Theorie und Praxis*. Ur. Mary Snell-Hornby. Tübingen: A Francke Verlag. 30–53.
- , 1989: Skopos and commission in translational action. *Readings in Translation Theory*. Ur. Andrew Chestermann. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. 173–200.

SUMMARY

This paper takes a comparative and critical approach to the problem of translating expressions used in Slovene diplomatic language. The *Vienna Convention on Diplomatic Relations* of 1961 was selected for analysis. We compared seven different texts of the Convention: the source texts in three working languages of the UN, English, French and Russian; the official German and Serbo-Croatian translations; and the two unofficial Slovene translations. We determined the special features of translating diplomatic language and analysed the solutions found in the two Slovene translations, one by Iztok Simoniti (1994) and another by Borut Bohte and Vasilka Sancin (2006). Our working hypothesis was that the two unofficial Slovene translations of the Convention were strongly influenced by the following factors: (a) knowledge of French and English and (b) closeness to the Serbo-Croat and German cultures and knowledge of these two languages. We were particularly interested in finding out which solutions were good and which could be improved, and when it is more important to follow the norms and rules of diplomacy than those of the target language, and vice versa. The analysis only partly confirmed the hypothesis that the English and French source texts and the German and Serbo-Croat translations have visibly influenced the Slovene translations. The unofficial Slovene translations were considerably influenced by the English and French source texts, but not by the Russian one. Based on the texts analysed, however, we were not able to confirm that the German and Serbo-Croat translations have had any strong influence on the translations

and thus on the formation of diplomatic terminology in Slovene, as both Slovene translations rely primarily on English and French, and one rarely finds interference with Serbo-Croat and more rarely still with German.

We found that the less felicitous solutions in the translations could be divided into three categories: (a) established expressions that need to be re-evaluated, as better translation solutions may be found (e.g., for the expressions *agrément* and *ambassador/ambassadeur*; a special case is the established, but misleading, Serbo-Croatian-influenced translation of the English/French *chargé d'affaires* as *odpravnik poslov*); (b) expressions that are insufficiently precise and hence inappropriate in translations of diplomatic texts (e.g. *osebni zaslužek* for *personal profit*); (c) occasional irregularities in syntax and morphology.

We propose some more appropriate solutions that might assist the translation team at the Ministry of Foreign Affairs in the preparation of the official Slovene translation, and stress the importance of working with experts in the fields of diplomacy and translation.